

Новае жыццё беларускіх балотаў

Наша краіна першай у свеце прыняла Закон “Аб ахове і выкарыстанні тарфянікаў”. Па словах спецыялістаў, гэты дакумент дапаможа зберагчы ўсе непарушаныя балоты.

Водна-балотныя ўгоддзі знікаюць хутчэй, чым любая іншая экасістэма. Толькі за апошнія 50 гадоў у свеце былі страчаны больш за 35 % гэтых унікальных тэрыторый.

Натуральныя балоты забяспечваюць устойлівае воднае харчаванне рэк і азёраў, яны здольны ўтрымліваць каля 7 млрд кубічных метраў запасаў прэснай вады. На беларускіх балотах гняздуецца болын за 40 % відаў птушак, жывуць дзесьці 35 % насякомых і налічваецца каля 15 % усіх дзікарослых раслін, уключаных у Чырвоную кнігу. Гэтыя экасістэмы вельмі важныя ў глабальным сэнсе для папуляцый вяртлявай чаротаўкі, вялікага арляца, дупеля і іншых відаў, што знаходзяцца пад пагрозай знікнення. Захаванне і аднаўленне водна-балотных угоддзяў з’яўляецца значным крокам на шляху да рэалізацыі абавязацельстваў нашай краіны па Парыжскім пагадненні. Бо штогод яны здольны паглынаць 900 тыс. тон вуглякіслага газу, а вылучаць у атмасферу 630 тыс. тон кіслароду. У нас захаваліся 863 тыс. га натуральных ці блізкіх да натуральнага стану балотаў. Што, дарэчы, складае толькі трэцюю частку ад той плошчы, Якую яны займалі да пачатку маштабнага асушэння.

Закон “Аб ахове і выкарыстанні тарфянікаў” уступае ў сілу ў наступным парадку: артыкулы 1-43 — праз год пасля афіцыйнага апублікавання дакументу, іншыя палажэнні — адразу пасля афіцыйнага апублікавання (г. зн. ужо працуюць).

— 3 1999 года Беларусь далучылася да Канвенцыі аб водна-балотных угоддзях і прыняла на сябе абавязацельствы па ахове такіх угоддзяў. Сёння 26 з іх агульнай

плошчай 778,9 тыс. га маюць міжнародны статус, 25 — нацыянальны, чатыры з’яўляюцца трансгранічнымі, — адзначыў намеснік начальніка ўпраўлення біялагічнай і ландшафтнай разнастайнасці Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Андрэй Кузьміч. — У 2009 годзе Саветам Міністраў была зацверджана Стратэгія па рэалізацыі Рамсарскай канвенцыі. Таксама цяпер ажыццяўляецца трансгранічнае супрацоўніцтва з сумежнымі краінамі ў гэтай сферы. Так, у кастрычніку 2019 года ў Кіеве адбылося чарговае пасяджэнне беларуска-ўкраінскай камісіі па каардынацыі пытанняў аховы і ўстойлівага выкарыстання трансгранічных прыродаахоўных тэрыторый.

У 2015 годзе былі зацверджаны схема размеркавання тарфянікаў па напрамках выкарыстання і стратэгія захавання і рацыянальнага (устойлівага) выкарыстання тарфянікаў да 2030 года. Гэтыя дакументы былі распрацаваны Мінпрыроды пры падтрымцы праекту ПРААН/ГЭФ “Тарфянікі-2”.

— Сёння прыкладна дзве траціны балотаў ужо маюць рэжым асаблівай альбо спецыяльнай аховы, а тэ мэтаі з’яўляецца ўстанаўленне такога рэжыму на ўсіх натуральных балотах. 1 адным з найважнейшых крокаў на шляху да гэтай мэты стала прыняцце Закону Рэспублікі Беларусь “Аб ахове і выкарыстанні тарфянікаў”. У 2017 годзе была падрыхтавана канцэпцыя законапраекту, далей пры падтрымцы праекту “Ветландс” створана працоўная група. Дакумент два гады абмяркоўваўся з навуковымі коламі і грамадскасцю, прайшоў усе неабходныя працэдуры ўзгаднення і экспертыз і ў выніку быў прыняты 18 снежня 2019 года, — адзначыў спецыяліст.

Законам вызначаны тэрміны ў галіне выкарыстання тарфянікаў; асноўныя прынцыпы, правы і абавязкі землекарыстальнікаў, юрыдычных асобаў і грамадзян; кампетэнцыі дзяржаўных органаў і навуковых арганізацый у гэтай

сферы; парадак распрацоўкі стратэгіі захавання і рацыянальнага (устойлівага) выкарыстання тарфянікаў; схемы іх размеркавання па напрамках прымянення; рэжымы аховы і выкарыстання натуральных балотаў і гідралагічных буферных зон; парадак устаноўкі межаў тарфянікаў; патрабаванні на выкарыстанні асушаных тарфянікаў пры ажыццяўленні гаспадарчай дзейнасці — сельскай, лясной гаспадаркі, здабычы торфу і інш.; патрабаванні па ахове і выкарыстанні тарфянікаў пры плантацыйным вырошчванні раслін, а таксама пры высечках, касьбе балотнай расліннасці ў мэтах захавання натуральных балотаў ці атрымання біямасы. Вызначаны парадак экалагічнай рэабілітацыі тарфянікаў і пытанні іх маніторынгу, уліку, інвентарызацыі і г. д.

У Законе ўстаноўлены межы натуральных балотаў і гідралагічных буферных зон, пра якія абавязкова павінны быць праінфармаваны грамадзяне, юрыдычныя асобы і індывідуальныя прадпрыемальнікі. Прапісана адказнасць за іх парушэнне. Цягier любая гаспадарчая дзейнасць, напрыклад, здабыча торфу, можа весціся толькі на парушаных тарфяніках — гэта важнае дасягненне, — адзначыў Андрэй Кузьміч.

Тэрмін “тарфянікі” аб’ядноўвае як натуральныя ці блізкія да натуральных балоты, асушаныя землі з тарфянымі глебамі, так і тарфяныя радовішчы. Яго выбралі для таго, каб закон быў комплексным.

У 2020 годзе Мінпрыроды і НАГІ Беларусі павінны падрыхтаваць праект пастановы Саўміна аб парадку распрацоўкі планаў кіравання балотамі, правядзення комплекснага маніторынгу, складання рэестру тарфянікаў і іх інвентарызацыі. Электронную базу даных для рэестру зробіць пры падтрымцы “Ветландс”. У перспектыве яна будзе змяшчаць дэтальную інфармацыю па кожным тарфяніку нашай краіны. Апрабаваць падыходы плануецца на прыкладзе балотаў Брэсцкай вобласці.

Кацярына КІРЭВА